

**ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)
Кафедра туристичного та готельного бізнесу**

Ю. В. Карпенко, Н. М. Карпенко

**ПРОГРАМА
та методичні рекомендації
щодо проходження виробничої практики
здобувачами вищої освіти 3 курсу ступеня
бакалавра спеціальності 242 Туризм і рекреація
освітня програма «Туризм» ПУЕТ**

**Полтава
ПУЕТ
2024**

Автори: *Ю. В. Карпенко*, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки і торгівлі;
Н. М. Карпенко, доцент, доцент кафедри туристичного та готельного бізнесу Полтавського університету економіки і торгівлі.

Рецензенти: *А. О. Климчук*, д-р екон. наук, доцент, завідувачка кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Державного університету «Житомирська політехніка»;
Н. О. Однойко, директор готелю «Алмаз», м. Полтава.

*Рекомендовано до видання, розміщення в електронній бібліотеці та використання в освітньому процесі на засіданні кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ
29 лютого 2024 р., протокол № 7*

Ю. В. Карпенко

Програма та методичні рекомендації щодо проходження виробничої практики здобувачами вищої освіти 3 курсу ступеня бакалавра спеціальності 242 Туризм і рекреація освітня програма «Туризм» ПУЕТ / Ю. В. Карпенко, Н. М. Карпенко. – Полтава : ПУЕТ, 2024. – 14 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).

Відповідальні за зміст навчально-методичного видання автори, рецензентки та завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу *Г. П. Склад*

Повне чи часткове відтворення, тиражування, передрук і розповсюдження цього видання без дозволу Полтавського університету економіки і торгівлі **ЗАБОРОНЕНО**

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Організація і керівництво виробничою практикою	6
Зміст виробничої практики.....	7
Вимоги щодо оформлення щоденника виробничої практики.....	10
Вимоги щодо оформлення та захисту звіту з виробничої практики	10
Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти за результатами практики	12
Додатки.....	13

ВСТУП

Виробнича практика здобувачів вищої освіти 3 курсу є складовою частиною навчального процесу, одним з основних етапів практичної підготовки здобувачів вищої освіти фахівців ступеня бакалавра спеціальності 242 Туризм і рекреація освітня програма «Туризм». Практична підготовка спрямована на формування досвіду фахової діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості майбутнього фахівця у сфері туризму і рекреації.

Метою виробничої практики є поглиблення та закріплення студентами теоретичних знань і набуття необхідних практичних навичок і досвіду роботи в галузі управлінської, планово-економічної, маркетингової діяльності, опанування організаційно-технологічними процесами, що відбуваються на підприємствах сфери туризму і рекреації, що формують загальні, спеціальні компетентності та програмні результати навчання (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 24 Сфера обслуговування, спеціальність 242 Туризм. Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 04.10.2018 р. № 1068). А саме, збирання, оброблення, систематизація та аналізування управлінської інформації; розвиток навичок і вмінь інформаційно-аналітичної, проектно-дослідницької, діагностичної, інноваційної та консалтингової діяльності для вирішення прикладних проблем менеджменту підприємств сфери туризму і рекреації, удосконалення системи управління їх діяльністю в сучасних умовах господарювання.

Завдання виробничої практики:

- ознайомлення з організаційною структурою підприємства, видами діяльності та послугами, що надаються;*
- дослідження функціонально-посадових обов'язків фахівців у сфері туризму і рекреації;*
- опанування організаційно-технологічними процесами, що відбуваються на підприємстві сфери туризму і рекреації;*
- вивчення методики та набуття практичного досвіду планування та аналізування господарської діяльності підприємства сфери туризму і рекреації;*
- дослідження процесів використання інформаційних технологій у проведенні аналітичної роботи на підприємстві сфери туризму і рекреації;*

- набуття професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретних ситуацій, що виникають в сучасних умовах господарювання на підприємствах сфери туризму і рекреації;
- проведення наукових досліджень щодо розвитку бази практики та ринку туристичних послуг.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти:
загальні:

- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність планувати та управляти часом тощо;

спеціальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність розробляти, просувати, реалізовувати й організувати споживання туристичного продукту;
- здатність забезпечувати безпеку туристів у звичайних і складних форс-мажорних обставинах.
- здатність використовувати в роботі туристичних підприємств інформаційні технології та офісну техніку;
- здатність визначати індивідуальні туристичні потреби, використовувати сучасні технології обслуговування туристів і вести претензійну роботу;
- здатність до співпраці з діловими партнерами і клієнтами, уміння забезпечувати з ними ефективні комунікації;
- здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці.

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми:

- розробляти, просувати та реалізовувати туристичний продукт;
- ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися;
- володіти державною та іноземною(-ними) мовою (мовами) на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності;

- застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг;
- встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей;
- проявляти толерантність до альтернативних принципів і методів виконання професійних завдань;
- управляти своїм навчанням з метою самореалізації у професійній туристичній сфері;
- аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань;
- виявляти проблемні ситуації і пропонувати способи їх розв'язання;
- приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;
- розуміти етнографічне різноманіття та геодемографічні особливості під час створення національно-культурного туристичного продукту тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО ВИРОБНИЧОЮ ПРАКТИКОЮ

Загальне керівництво виробничою практикою здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм і рекреація освітня програма «Туризм» здійснює Центр зв'язків із виробництвом ПУЕТ. Навчально-методичне забезпечення і керівництво практикою здійснюють викладачі кафедри туристичного та готельного бізнесу.

Основними обов'язками здобувачів вищої освіти є:

- до початку виробничої практики одержати від керівника виробничої практики Центру зв'язків з виробництвом консультації щодо її проходження й оформлення всіх необхідних документів (договір, щоденник);
- проходити виробничу практику за строками, визначеними в наказі по університету;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою виробничої практики;
- засвоїти і суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки;
- нести відповідальність за виконану роботу;

- вести щоденник проходження виробничої практики;
- захистити результати проходження практики у встановлений термін.

Основними обов'язками керівників від університету є:

- забезпечення проведення всіх організаційних заходів перед відправкою здобувачів вищої освіти на практику (збори, ознайомлення з наказом про базу практики тощо);
- проведення інструктажу здобувачам вищої освіти з техніки безпеки на підприємстві;
- доведення до відома здобувачів вищої освіти переліку питань, які повинні були з'ясовані і відображені у щоденнику з практики з урахуванням специфіки підприємства (організації);
- консультативна робота у процесі практики зі здобувачами вищої освіти, поетапний контроль ходу виконання програми практики;
- звітування на кафедрі про підсумки проходження практики тощо.

Основними обов'язками керівників практики від підприємства – об'єкта практики є:

- організація робочого місця і створення необхідних організаційно-технічних умов проходження практики;
- забезпечення студентів необхідною інформацією, документами, нормативними та іншими матеріалами з питань аналізування та планування господарської діяльності підприємства, здійснення комерційної та організаційно-технологічної діяльності тощо;
- залучення студентів-практикантів до активної участі в поточній роботі структурного підрозділу (відділу) – місця проходження практики;
- здійснення контролю за виконанням як окремих завдань, так і програми практики загалом;
- підготовка і оформлення відгуку у щоденнику про підсумки проходження практики студентом.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

1. Ознайомлення та характеристика бази практики.

Результатом цього етапу мають бути такі дані у звіті здобувача вищої освіти:

- форма власності, організаційно-правова форма; установчі документи (статут та інші); ліцензія на право здійснення цього виду діяльності;

- організаційна структура підприємства;
- матеріально-технічна база підприємства;
- кадрове забезпечення підприємства (аналіз штатного розпису підприємства (організації), динаміка та структура чисельності працівників за різними ознаками: за посадами, рівнем кваліфікації, віком, статтю, освітою, стажем роботи, висновки щодо відповідності чисельності та структури працівників підприємства обсягам реалізації послуг тощо).

2. Особливості менеджменту бази практики.

На цьому етапі практики здобувач вищої освіти має:

- проаналізувати організаційну структуру управління підприємством сфери туризму і рекреації (проаналізувати тип організаційної структури управління підприємством, скласти схему);
- охарактеризувати функції управління (персоналом, якістю, ризиками, інноваційним розвитком і визначити форми їх реалізації тощо);
- ознайомитися з організацією діловодства на підприємстві;
- вивчити особливості управління у процесі надання послуг, запропонувати заходи для підвищення ефективності обслуговування клієнтів.

3. Технології організації й обслуговування клієнтів підприємством (розробка та організація туристичних подорожей, екскурсійного обслуговування).

На цьому етапі практики здобувач вищої освіти має:

- ознайомитися з процесом організації туристичних подорожей підприємством (етапи організації, основні категорії споживачів, супровідні документи; основні напрямки туристичних подорожей);
- здійснити аналіз структури туристичних подорожей (інформаційне забезпечення створення та реалізації туристичного продукту; способи активізації потенційних туристів і роботи підприємства з пошуку клієнтів і створення бази даних тощо);
- ознайомитися з технологічними процесами організації туристичних подорожей (резервуванням і бронюванням; контролем за дотриманням умов подорожі; умовами розрахунків за туристичне обслуговування; процесами обліку та контролю туристичного обслуговування; з особливостями підготовки документів, необхідних для туристичної подорожі тощо).

У разі якщо підприємство розробляє та надає екскурсійні послуги на цьому етапі практики здобувач вищої освіти має:

- запропонувати та розробити екскурсійний маршрут (технологічна карта, інформаційний аркуш, паспорт маршруту, пам'ятка туриста, буклет, кошторис);
- запропонувати заходи щодо покращення культури обслуговування клієнтів, подолання комунікаційних бар'єрів у спілкуванні зі споживачами;
- здійснити оцінку економічної ефективності продукту (розрахунок собівартості туристичного маршруту, оцінку економічної ефективності, оформити як додаток до розробленого маршруту).

4. Набуття практичних навичок планово-економічної діяльності підприємства сфери туризму і рекреації.

На цьому етапі практики здобувач вищої освіти має:

- здійснити аналіз виконання виробничої програми підприємства за 2–3 останні роки (ступінь виконання плану та динаміка обсягу реалізації туристичних і туристично-екскурсійних послуг; структура наданих послуг у динаміці, з точки зору: контингенту туристів; видів туризму; місць розміщення туристів; структури туристичного продукту за окремими сегментами ринку; зміни обсягу наданих послуг по місяцях року, визначення сезонних коливань);
- здійснити аналіз цін і ціноутворення на послуги туристичного обслуговування;
- охарактеризувати систему цін і тарифів, що застосовується на підприємстві на основні, додаткові та спеціальні туристичні послуги;
- дослідити чинники, що впливають на рівень цін на підприємстві;
- узагальнити інформацію щодо застосування цінових знижок на підприємстві.

5. Маркетингові дослідження об'єкта практики.

На цьому етапі практики здобувач вищої освіти має:

- виявити сильні і слабкі сторони діяльності підприємства методом SWOT-аналізу;
- з'ясувати, які турпродукти на підприємстві є провідними, які маркетингові стратегії використовуються для їх просування;
- дослідити основні методи стимулювання продажів, що використовуються на підприємстві; канали поширення послуг.

5. Визначення напрямів поліпшення господарської діяльності підприємства.

Пропозиції мають ґрунтуватися на виявлених позитивних моментах і недоліках в організації роботи підприємства, наявних резервах її удосконалення, вивченні вітчизняного та закордонного досвіду.

У разі, якщо базою практики є інші підприємства, організації чи установи сфери туризму і рекреації (готельні підприємства, заклади культури та мистецтва, відповідні підрозділи органів державної влади та місцевого самоврядування) зміст виробничої практики уточняється керівником практики від університету індивідуально.

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ЩОДЕННИКА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Здобувачі вищої освіти під час проходження виробничої практики мають вести щоденники стандартної форми, які вони отримують від керівника виробничої практики Центру зв'язків з виробництвом ПУЕТ.

При заповненні щоденника практики необхідно:

- указати дати прибуття на підприємство об'єкт практики та вибуття з нього (стор. 2 щоденника), які завіряються підписом відповідальної особи та печаткою підприємства;
- згідно із програмою практики, оформити графік проходження виробничої практики (стор. 4–5 щоденника);
- здійснювати робочі записи під час виробничої практики, указуючи етапи виконання графіка практики (стор. 6–9 щоденника);
- по завершенню практики, здобувач вищої освіти має отримати відгук і оцінку своєї роботи у керівника практики від підприємства, завіреним підписом керівника та печаткою підприємства (стор. 10 щоденника) та висновок керівника від університету про проходження виробничої практики (стор. 11 щоденника).

Наступним етапом виробничої практики є підготовка та захист звіту.

ВИМОГИ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ ТА ЗАХИСТУ ЗВІТУ З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Основну частину звіту поділяють на розділи, перелік і послідовність яких визначається змістом програми практики. Сторінки звіту слід пронумерувати; першою сторінкою є титульний аркуш – на ньому

номер сторінки не ставлять. Звіт виконують за допомогою комп'ютерної техніки та роздруковують у форматі аркуша А4, шрифт Times New Roman, кегель 14, інтервал – 1,5. Розміри полів: ліве, верхнє, нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Обсяг звіту – 20–25 аркушів.

Структура звіту:

- титульний аркуш (додаток А);
- зміст;
- вступ (мета та завдання виробничої практики);
- основна частина;
- висновки;
- список використаних інформаційних джерел.

Основна частина звіту має містити інформацію про:

- базу практики, у якій проходить виробнича практика та коротку її характеристику;
- завдання, які було поставлено перед здобувачем керівником від бази практики за звітний період;
- докладний опис особисто виконаної роботи;
- перелік і зміст індивідуальних завдань, визначених керівником виробничої практики від кафедри;
- висновки щодо позитивних моментів організації та проходження виробничої практики, труднощі та недоліки, які були виявлені за період проходження виробничої практики тощо.

Підготовлений звіт у перший робочий день після закінчення практики подають на перевірку керівнику практики та захищають у день, визначений графіком. Захист проводиться у формі співбесіди в комісії кафедри туристичного та готельного бізнесу, до складу якої входять керівник практики від кафедри та провідні викладачі кафедри.

Оцінювання здійснюється за критеріями, відображеними в Листі оцінювання захисту звіту з практики (додаток Б).

Результати проходження виробничої практики оцінюються із врахуванням наданого відгуку-характеристики у щоденнику практики, підготовленого звіту та безпосереднього захисту матеріалів виробничої практики.

Загальна підсумкова оцінка за результатами практики фіксується на титульному аркуші звіту, у щоденнику, відомості та в заліковій книжці здобувача вищої освіти за 100-бальною системою та оцінкою у 4-бальовій системі.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЗАХИСТУ ПРАКТИКИ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС*	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Дуже добре
74–81	C	Добре
64–73	D	Задовільно
60–63	E	Задовільно достатньо
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного захисту підсумків
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним проходженням практики та захистом підсумків

* ЄКТС – Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

Зразок титульного аркуша

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Навчально-науковий інститут _____
Форма навчання _____
Кафедра туристичного та готельного бізнесу

ЗВІТ
з виробничої практики

здобувача вищої освіти __ курсу
спеціальності 242 Туризм і рекреація
освітньої програми «Туризм»
ступеня бакалавра

(прізвище, ім'я по батькові)

Керівники практики
від підприємства, установи, організації

(посада, прізвище, ініціали, підпис)

від кафедри

(посада, вчене звання, прізвище, ініціали, підпис)

Звіт захищено «__» _____ 202_ р.

Оцінка _____

Члени комісії _____

(прізвище, ініціали, підпис)

Полтава – 202__

Додаток Б

Лист оцінювання виробничої практики

ПІБ здобувача вищої освіти

Критерії оцінювання	Бал	
	керівник	комісія
<i>Зміст (до 60 балів)</i>		
Повнота виконання завдань виробничої практики та їх обґрунтованість (до 50 балів)		
Творчий підхід у дослідженні об'єкта туристичної сфери (до 5 балів)		
Обґрунтованість висновків (до 5 балів)		
<i>Оформлення та організація виконання (до 20 балів)</i>		
Відповідність чинним стандартам щодо оформлення звіту виробничої практики (титульний аркуш, зміст, структура, посилання на інформаційні джерела) (до 5 балів)		
Відповідність чинним стандартам щодо оформлення таблиць, формул і графічних ілюстрацій, малюнків (до 5 балів)		
Відповідність чинним вимогам щодо оформлення інформаційних джерел (до 5 балів)		
Дотримання графіка виконання звіту виробничої практики (до 5 балів)		
<i>Захист (до 20 балів)</i>		
Повнота та лаконічність висвітлення у доповіді ключових аспектів звіту про виробничу практику (до 10 балів)	×	
Аргументованість та повнота відповідей на додаткові питання (до 10 балів)	×	
<i>Усього балів</i>		
<i>Підсумкова оцінка за національною шкалою</i>		
<i>Підсумкова оцінка за шкалою ECTS</i>		
<i>Підпис членів комісії</i>		

Навчально-методичне видання

КАРПЕНКО Юрій Вікторович
КАРПЕНКО Ніна Миколаївна

ПРОГРАМА

та методичні рекомендації

Редагування *Л. М. Діденко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 333/2146.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі
к. 48, вул. Івана Банка, 3, м. Полтава, 36003.
E-mail: pvv.puet@gmail.com.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 8076 від 28.02.2024 р.